

Miljömålsrådets årsrapport 2025

Miljömålsrådets kansli

Tel: 010-698 10 00

E-post: miljomalsradet@naturvardsverket.se

Postadress: C/O Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Internet: www.sverigesmiljomal.se/miljomalsradet

Ärendenr: NV-02027-15

© Naturvårdsverket 2025

Omslagsillustrationer: Typoform/Ann Sjögren

Miljömålsikoner: Tobias Flygar

Ordförande har ordet

Miljömålsrådet presenterar idag för tionde året vår årsrapport över gemensamma åtaganden om insatser för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen. Rådet har under året arbetat i de fem programområden som startades 2023, och ambitionerna är fortsatt goda men framdriften i arbetet har påverkats negativt av resurssituationen hos de medverkande myndigheterna. Jag ser en tydlig skillnad i hur svårt det är för myndigheterna att bemanna de olika projekten.

Situationen för miljön är fortsatt allvarlig och vi ser att mer behöver göras för att nå Sveriges miljömål. Detta kräver att rådet håller fast vid ambitiösa och innovativa prioriteringar och insatser. Det finns potential att nå ännu bättre resultat i rådets arbete genom att utveckla formerna för mötena och till exempel våga lyfta målkonflikter mellan olika myndigheter och intressen. Detta har rådet diskuterat och påbörjat en vidareutveckling av arbetssätt. Genom att stödja varandra i arbetet med regeringsuppdrag och andra löpande uppdrag kan rådet bidra till att förstärka och förbättra det arbete som pågår. För att få snabbare framdrift kan det också behövas en större variation av de insatser som rådet gör och att rådet i större utsträckning ses som en plattform för samarbete mellan olika myndigheter.

Jag ser ett stort engagemang från Miljömålsrådets ledamöter och detta återspeglas i alla leveranser som har skett från programarbetet. I år har programområdet Kolinlagring och biologisk mångfald i landbaserade ekosystem lämnat sin slutleverans till Miljömålsberedningen och programområdet avslutas därmed. Vi har fått återkoppling från beredningens ordförande som framförde att rådets underlag gav arbetet en snabb start och har varit värdefullt. Rådet kommer till majmötet att göra en utvärdering av i vilken utsträckning programrådets underlag bidragit till beredningens slutliga förslag.

Den gemensamma uppfattningen hos Miljömålsrådets ledamöter är att arbetet har varit värdefullt och bidragit till myndigheternas egna arbete såväl som till att positivt driva på utvecklingen för miljömålen. Ledamöterna ser också att det finns potential att nå ännu mer konkreta resultat genom att nyttja rådet som en plattform för strategiska diskussioner och få inblick i varandras olika utmaningar.

Stockholm 1 mars 2025

Göran Enander
Miljömålsrådets ordförande

Innehåll

ORDFÖRANDE HAR ORDET	3
INNEHÅLL	3
MILJÖMÅLSRÅDET – VÅRT TIONDE ÅR	5
Vi ökar takten i arbetet för att nå miljömålen	5
Vi är Miljömålsrådet	6
Tillståndet för miljömålen	7
Vi fokuserar på myndigheternas miljöarbete	7
Vi arbetar i fem programområden	7
1. RAMVERK FÖR NATIONELL PLANERING	9
2. SAMVERKAN FÖR ETT HÅLLBART LIVSMEDELSSYSTEM	12
3. HÄLSA SOM DRIVKRAFT FÖR MILJÖMÅLEN OCH HÅLLBAR UTVECKLING	14
4. CIRKULARITET I KLIMATOMSTÄLLNINGENS MATERIALFLÖDEN	17
5. KOLINLAGRING OCH BIOLOGISK MÅNGFALD I LANDBASERADE EKOSYSTEM	19
MILJÖMÅLSRÅDETS PÅGÅENDE ÅTGÄRDER 2025	21
MILJÖMÅLSRÅDETS AVSLUTADE ÅTGÄRDER 2024	22

Miljömålsrådet – vårt tionde år

Regeringen har inrättat Miljömålsrådet¹ för att stärka berörda myndigheters roll i genomförandet av miljöpolitiken. De 18 nationella myndigheter och länsstyrelserna, som representeras i Miljömålsrådet, har en central roll i genomförandet av åtgärder för en långsiktig hållbar utveckling. I många fall arbetar myndigheterna vägledande för medborgare, kommuner och näringsliv i miljöarbetet.

Det finns fler myndigheter som har viktiga ansvarsområden och betydelse för att nå miljömålen. Miljömålsrådet bjuder in andra berörda aktörer där samverkan i åtgärdsarbetet behöver breddas.

Vi ökar takten i arbetet för att nå miljömålen

Miljömålsrådet är en plattform för myndighetscheferna vid myndigheter som är strategiskt viktiga för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Rådet ska stärka de ingående myndigheternas roll i genomförandet av miljöpolitiken och verka för att kostnadseffektivt öka takten i arbetet för att nå miljömålen. Det skapar också en möjlighet till ömsesidigt lärande i komplexa samhällsfrågor genom en fördjupad samverkan mellan myndigheterna.

Rådet sammanträder fyra gånger per år. I rådets arbete ingår inte uppföljning och utvärdering av miljömålen.

Ledamöterna har gemensamt formulerat att samverkan i Miljömålsrådet ska inspirera och stödja de ingående myndigheterna, samt utgå från myndigheternas verksamheter. Målsättningarna är att Miljömålsrådets arbete ska:

- bidra till att de nationella miljömålen nås,
- lyfta och om möjligt bidra till att lösa konflikter mellan olika samhällsmål,
- få fram uppföljningsbara, myndighetsövergripande miljöåtgärder,
- utifrån ett helhetsbehov leda till gemensamma åtgärder inom prioriterade områden, samt
- bidra till väl genomarbetade förslag till regeringen

¹ Regeringsbeslut I:16, M2015/213/Mm.

Under perioden 2023–2026 arbetar Miljömålsrådet i fem programområden där rådet har bedömt att en fördjupad samverkan är en framgångsfaktor för att öka takten i arbetet för att nå miljömålen. Syftet med att arbeta i programområden är att anlägga ett mer strategiskt perspektiv och kraftsamla i de prioriterade frågor där rådet bedömer att samverkan kan ge störst effekt.

Vi är Miljömålsrådet:

Göran Enander, Ordförande
Anders Sjelvgren, Boverket
Caroline Asserup (tf), Energimyndigheten
Olivia Wigzell, Folkhälsomyndigheten
Anna Ledin, Havs- och vattenmyndigheten
Christina Nordin, Jordbruksverket
Per Ängquist, Kemikalieinspektionen
Cecilia Tisell, Konsumentverket
Annica Sohlström, Livsmedelsverket
Veronica Lauritzsen (tf), länsstyrelserna
Johan Kuylenstierna, Naturvårdsverket
Susanne Thedéen, Riksantikvarieämbetet
Lars-Ove Sjajn, Sametinget
Herman Sundqvist, Skogsstyrelsen
Michael Knochenhauer, Strålsäkerhetsmyndigheten
Anette Madsen, SGU
Elisabeth Backteman, Tillväxtverket
Roberto Maiorana, Trafikverket
Jonas Bjelfvenstam, Transportstyrelsen
Anja Clausin, Upphandlingsmyndigheten

Ett nätverk med experter från respektive myndighet stödjer rådet med underlag och konsekvensbedömningar. Miljömålsrådets kansli finns hos Naturvårdsverket men är självständigt i förhållande till myndigheten.

Tillståndet för miljömålen

Vart fjärde år görs en fördjupad utvärdering av Sveriges miljömål. Den görs av Naturvårdsverket i samverkan med övriga myndigheter med ansvar i miljömålssystemet. Den senaste utvärderingen lämnades till regeringen i januari 2023 och bedömer förutsättningarna att nå miljömålen till 2030. Utvärderingen visar att några områden utvecklas positivt, även om vi fortfarande har långt kvar innan vi når de flesta av miljökvalitetsmålen. Eftersom vi bara når eller är nära att nå fyra av sexton miljökvalitetsmål når vi inte heller det övergripande generationsmålet – att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta.

Vi fokuserar på myndigheternas miljöarbete

Miljömålsrådet presenterar denna redovisning över gemensamma programområden och åtgärder som myndigheterna åtar sig att genomföra i samverkan, för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen. Åtgärderna tas fram av myndigheterna själva utifrån problem som dessa identifierat i miljöarbete.

Årsrapporten publiceras via sverigesmiljomal.se den 1 mars varje år. Vi lägger kraften på åtgärder som myndigheterna själva förfogar över. Men där så är angeläget och lämpligt har rådet möjlighet att till regeringen lämna förslag, som vi menar är strategiskt viktiga för miljöarbetet men som inte ligger inom de deltagande myndigheternas mandat. I år lämnar vi inga sådana förslag.

Vi arbetar i fem programområden

Sedan 2019 arbetar Miljömålsrådet med åtgärder fokuserade inom gemensamt utvalda programområden. Under perioden 2019–2022 arbetade rådet i sju programområden varav fem avslutades 2022 och två fortsätter tillsammans med tre nya programområden sedan 2023. I år avslutas ett av dessa fem programområden som startade 2023; Kolinlagring och biologisk mångfald i landbaserade ekosystem.

I de följande avsnitten beskriver vi pågående programområden. För varje programområde finns en drivansvarig myndighet, som ansvarar för att hålla ihop arbetet och leveranserna. Inom vissa områden kan andra myndigheter ha drivansvaret för olika projekt inom programmet. De är då ansvariga för framdrift och leveranser inom det enskilda projektet.

Det sista avsnittet i denna rapport beskriver de samverkansåtgärder som bedrivs fristående från programområdena. Totalt fortsätter arbetet med en fristående samverkansåtgärd och under perioden 1 mars 2024 – 1 mars 2025 har totalt två fristående samverkansåtgärder avslutats.

Det pågår ett stort antal omfattande processer som berör stora delar av samhället där förståelse och acceptans för omställning mot ett hållbart samhälle är av stor betydelse. Rådet avsätter därför också utrymme vid rådsmötena för information och

inspel till denna typ av transformativa processer och där rådet fyller en funktion som referensgrupp, i syfte att accelerera miljömålsarbetet.

1. Ramverk för nationell planering

Drivansvarig myndighet: Boverket

Medverkande myndigheter: Energimyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Trafikverket, Tillväxtverket, Sveriges geologiska undersökning, Riksantikvarieämbetet, Sametinget och Skogsstyrelsen.

Adjungerande: Försvarsmakten och Svenska kraftnät. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har under året avböjt medverkan till förmån för Boverkets planråd.

Lägesbeskrivning

Under 2024 har arbetet inom programområdet fokuserat på fortsatt konkretisering och fördjupning av ramverkets former och funktioner, med utgångspunkt i det förslag som presenterades 2022 i rapporten Ramverk för nationell planering – Förslag till utvecklad nationell planering. En reviderad arbetsplan beslutades av Miljömålsrådet i december 2023. Fokus har legat på att testa arbetssätt och metoder i huvudsak kopplat till ramverkets föreslagna arenafunktion och att belysa möjligheter och utmaningar med att ta fram gemensamma kunskapsunderlag.

Arbetet inom ramverket har under året fokuserat på tre delleveranser:

- *Lägesbild för nationell planering*
Delleveransen syftar till att underlätta samordning och utveckling av arbetssätt inom arenan för att tydliggöra målkonflikter i landskapet och beskriva konsekvenserna av olika sektorsvisa prioriteringar. I arbetet ingår att beskriva metoder och sätt att arbeta samt vad som krävs för att ta fram, visualisera och använda en nationell lägesbild. I delleveransen ingår att resonera kring vad en nationell lägesbild kan vara, vad den kan behöva innehålla och nyttan med den. Detta som ett stöd för att öka den gemensamma förståelsebilden av sektorsövergripande nationella planeringsfrågor och komplexa sammanhang. Under året har arbetsgruppen med utgångspunkt i Naturrestaureringsförordningen (NRF) testat att samla in, sortera och bearbeta data som kan behövas i en lägesbild för att förstå vilka konsekvenser som ett genomförande av NRF kan innebära. Delleveransen utgör del i arbetet med att utforska funktioner och leveranser inom ramverket med fokus på det mer övergripande och långsiktiga perspektivet och leds av Boverket.
- *Kumulativa effekter på renskötsel och samisk kultur*
Målsättningen med temat är att sammanställa en överskådlig rumslig bild av renens föredragna landskap utifrån samarbete med Statens lantbruksuniversitet och dialog med projekt Norrbottniabanan. Syftet är att undersöka om statliga aktörer med denna bild kan få bättre förutsättningar att synlig-

göra, förstå och hantera kumulativa effekter i relation till renkötsel och samisk kultur och därmed ett bättre underlag som stöd vid bedömningar inför tillståndsprövning och miljökonsekvensbeskrivningar. Under året har arbetsgruppen arbetat med att identifiera utmaningar i statliga underlag och arbetssätt, utforskat vilken roll som riksintresset för rennäring och renbruksplaner har, skapat ökad förståelse för utmaningarna från ett statligt perspektiv kopplat till projekt inom Trafikverket och samverkat med parallella initiativ i Norrbotten. Delleveransen leds av Länsstyrelsen i Västerbotten och Sametinget. Tillväxtverket har genom sitt uppdrag att samordna arbetet på nationell nivå för att stödja nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län² möjliggjort finansiering av studien från Statens lantbruksuniversitet.

- *Stora solcellanläggningar på mark*
Syftet med temat är att belysa hur nationell planering kan hantera målkonflikter, liksom synergieffekter och förutsättningarna för en fortsatt storskalig expansion av solcellsparkar på mark inom befintlig lagstiftning. Arbetet är i ett inledande skede och leds av länsstyrelsen med finansiering av Energimyndigheten.

I väntan på projektuppstarten sammanställdes under våren erfarenheterna från det tidigare temaområdet Möjlighetsplanering för hållbar energiomställning i två avslutande rapporter. Dels ”Scenariobaserade ytanspråk för elproduktion utifrån ett nationellt perspektiv - Kunskapsrapport från tema Energiomställning från åren 2022 och 2023” samt dels ”Dokumentation från workshop om tidigare tillvägagångssätt för att identifiera ytor för elproduktion”. Den sistnämnda baseras på erfarenheter från framtagande av kartunderlag kopplat till den nationella strategin för en hållbar vindkraftsutbyggnad och områden för energiutvinning i havsplanerna, samt Danmarks pågående nationella planeringsprocess för förnybar energiproduktion ”National Screening for the establishment of renewable Energy”.

Delleveranserna ger på olika sätt kunskap och lärdomar till utvecklingen av ramverkets former och funktioner som helhet bland annat vad det gäller att hantera komplexa frågor kopplat till den nationella nivån på ett samlat sätt. Genom delleveranserna testas olika arbetssätt och metoder för samverkan och samordning mellan deltagande myndigheter. Bland annat testas att med kartan som verktyg förstå, synliggöra och visualisera rumsliga mål- och intressekonflikter samt analysera och beskriva rumsliga konsekvenser av olika alternativa framtidsbilder. I arbetet ingår att kartlägga både möjligheter och hinder för samverkan och samordning mellan statliga myndigheter.

Regelbunden uppföljning och utvärdering sker av ramverkets arbete. En större utvärdering görs en gång per år. Utvärderingen 2023 gav nya insikter och lärdomar till det fortsatta arbetet och resulterade bland annat i att en tydligare beskrivning av samverkansformer togs fram i början av 2024 samt en tydligare bild av arbetets

² KN2023/03505 och KN2023/04630

målsättning på kort och lång sikt. I slutet av 2023 kompletterades också programområdet med en styrgrupp för att säkerställa resurser, framdrift och förankring hos de deltagande myndigheterna. Denna har nu varit i drift under 2024 och har kunnat stötta arbetet utifrån att säkerställa resurser och framdrift men även bidra till en ökad implementering inom myndigheterna. Den myndighetsgemensamma arena-gruppen har under 2024 genomfört fyra arenagruppermöten med syfte att diskutera frågor kopplat till delleveranserna, göra kopplingar mellan delleveransernas arbete och det långsiktiga målet med ramverket samt genomföra omvärldsbevakning. I delleveranserna har en tätare mötesfrekvens hållits samt fysiska workshops. Årets utvärdering fokuserade på myndighetssamverkan, nyttor, drivkrafter, mandat och arbetsformer. En viktig återkoppling var att ha tålamod, hålla i och skruva lagom mycket vad det gäller arbetsformer. Andra viktiga delar som summerades var att upprätthålla samsyn kring uppgift och mål, att arbeta i det konkreta men samtidigt hålla blicken på den större uppgiften och att kontinuerligt säkerställa att det finns en samsyn kring roll och förväntningar mellan Miljömålsrådet, styrgruppen och arenagruppen. Ramverket innebär att testa ett arbetssätt som aldrig har testats innan och detta ger nyttor under arbetets gång i form av positiva effekter genom ökade kontaktytor, ökad ömsesidig förståelse och tillit samt ökad kunskap om de frågor förslaget till ramverket kan hantera.

2. Samverkan för ett hållbart livsmedelssystem

Drivansvarig myndighet: Livsmedelsverket

Medverkande myndigheter: Folkhälsomyndigheten, Jordbruksverket, Konsumentverket, länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Tillväxtverket samt Upphandlingsmyndigheten.

Havs- och vattenmyndigheten och Kemikalieinspektionen har under 2024 avbrutit sin medverkan på grund av resursbrist.

Lägesbeskrivning

Livsmedel påverkar alla tre dimensioner av en hållbar utveckling: miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet. En omställning av livsmedelssystemet är nödvändig för att vi ska nå FN:s globala hållbarhetsmål, de nationella miljömålen, folkhälsomålen och målen i livsmedelsstrategin. Ett tidigare programområde, ”Syn-tesarbete för ett hållbart livsmedelssystem”, resulterade 2022 i myndighetsgemensamma målbilder för ett hållbart livsmedelssystem³.

Detta programområde syftar till att myndigheterna, med utgångspunkt i de gemensamma målbilderna, ska underlätta för näringsliv och andra relevanta aktörer att agera för ett hållbart livsmedelssystem samt utveckla myndighetssamverkan och interna arbetssätt för ett hållbart livsmedelssystem.

Under 2024 har myndigheterna färdigställt en hinderanalys. Sammanställningen avgränsades till två aktörer som ingår i livsmedelskedjan, producenter och konsumenter, då det sammanföll med annat arbete kring dessa aktörer.

Det som hindrar livsmedelsproducenter att bidra till ett mer hållbart livsmedelssystem kan sammanfattas i:

- Den sammanlagda regelbördan är svår att överblicka
- Tidskrävande administration och kontroll
- Sårbarhet och varierad lönsamhet
- Brist på arbetskraft med rätt kompetens
- Regler och regeltillämpning som styr fel

Det som hindrar konsumenter att bidra till ett mer hållbart livsmedelssystem kan sammanfattas i:

- Normer och marknadsföring styr fel
- Svårare att hitta hållbar mat

³ Syntesarbete för ett hållbart livsmedelssystem. Livsmedelsverkets samarbetsrapport 2022 nr 02.

- Brist på kunskap om vad som är hållbar mat
- Hållbar mat är ofta dyrare

Ytterligare hinder finns i leden mellan producent och konsument såsom till exempel hos dagligvaruhandlare, inköpare och restauranger, men detta arbete avgränsades till producenter och konsumenter.

Utifrån hindersammanställningen samlades sedan idéer på vad som behöver göras och elva olika åtgärdsförslag utarbetades. Många av dessa var redan på gång. Slutsatsen var att vi behöver förstärka befintligt arbete med ett bredare hållbarhetsperspektiv och samverkan, snarare än att starta upp nya insatser.

Sex insatsområden har identifierats där samverkan av pågående insatser skulle kunna stärkas: förenkling för företag, finansiera omställningen, konsekvensutredningar, gemensam kunskapsbas, uppföljning samt marknadsföring och matmiljöer. Under 2025 kommer arbetet fokusera på att utforska möjligheten att utveckla gemensam metodik för konsekvensutredningar.

3. Hälsa som drivkraft för miljömålen och hållbar utveckling

Drivansvarig myndighet: Folkhälsomyndigheten

Medverkande myndigheter: Boverket, Livsmedelsverket, Länsstyrelserna, Naturvårdverket, Riksantikvarieämbetet, Sametinget, Skogsstyrelsen, Strålsäkerhetsmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning, Trafikverket.

Lägesbeskrivning

Programområdet *Hälsa som drivkraft för miljömålen och hållbar utveckling* syftar till att främja kunskapsutbyte, samverkan och samordning av frågor där hälsa kan användas som drivkraft för att öka takten i miljöarbetet. Samordningen möjliggör ett mer effektivt arbete och ett bättre stöd för aktörer vars uppdrag och verksamhet knyter an till miljö och hälsa. Ett mer samordnat arbete med miljörelaterad hälsa bidrar även till bättre uppföljning och ett bättre stöd gentemot lokala och regionala aktörer, samt en starkare röst i Sveriges internationella miljöarbete.

Inom ramen för arbetet med Sveriges miljömål och generationsmålet ska samhällets aktörer verka för att människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan, samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas. Fritidsliv, aktiv transport, farliga ämnen, biologisk mångfald samt fysisk planering är områden som tydligt berör flera myndigheter och som knyter an till både miljö och hälsa, där åtgärder leder till måluppfyllelse av flera olika samhällsmål.

Programområdet anordnade i oktober 2024 ett Miljöhälsoforum i Stockholm, för kunskapsutbyte och samverkan mellan olika aktörer inom miljö och hälsa. Målgrupper för forumet var myndigheter, akademi, länsstyrelser, regioner, kommuner, näringsliv och andra intresserade aktörer. Ca 70 personer deltog i dialogerna.

Syftet med dagen var att skapa sektorsövergripande dialoger kring vad som behöver göras för att nå miljömålen, och hur hälsa kan användas som drivkraft i det arbetet för att få större samlad effekt av våra gemensamma insatser. Tillsammans formulerade deltagarna åtgärder för ytterligare kraft i miljöhälsoarbetet. Ett övergripande tema för forumet var ett balanserat klimat, men fördjupade dialoger hölls även kring aktiva transporter, tillgängliggörande av data, att planera för hälsa i barns utemiljöer samt om hälsorisker i ett förändrat klimat.

Programområdet innefattar därutöver två delområden:

- Data som drivkraft för miljörelaterad hälsa (Naturvårdsverket drivansvarig)
- Sociala konsekvensanalyser i miljömålsarbetet (Folkhälsomyndigheten drivansvarig)

Data som drivkraft för miljörelaterad hälsa

De myndigheter som ingår i delområdet är Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten, Boverket, Trafikverket, SGU, Riksantikvarieämbetet, Strålsäkerhetsmyndigheten, Livsmedelsverket, Länsstyrelserna och Skogsstyrelsen. Under våren 2024 genomfördes intervjuer inom delområdet med de ingående myndigheterna (samt Region Dalarna) och med representanter från kommuner runt om i Sverige. Syftet var att samla in behov och synpunkter utifrån olika perspektiv. Syftet med kommunintervjuerna var sedan att undersöka användarnas behov av hälsorelaterade miljödata för att skapa en lägesbild om hur de arbetar kring dessa frågor och vilka behov de ser framåt.

Under hösten 2024 skickades en enkät till regionerna. Syftet var att samla in information ur regionernas synvinkel om hur hälso- och miljödata används och vilka utvecklingsbehov som kan finnas. Regionerna är betydelsefulla aktörer med omfattande samverkan med kommunerna och andra lokala aktörer, som tillsammans med länsstyrelsen utvecklar det regionala stödet till lokala tvärssektoriella processer nödvändiga för hanteringen av komplexa samhällsutmaningar.

Utbyte och fördjupad dialog om framtida förvaltning och extern lansering av länsstyrelsens verktyg Miljödata Sverige - MIDAS⁴ har genomförts. Återkommande möten har också ägt rum med Centrum för datadriven hälsa på KTH (KTH-CDDH) om en bred ansats för hur data kan samlas in, lagras, analyseras, visualiseras och göras tillgänglig för alla målgrupper. KTH-CDDH har skapat modeller utifrån miljö och hälsa som även är tillämpbara på flera andra områden, och en sådan digital infrastrukturlösning skulle kunna utvecklas i samverkan med alla behovsägare inom stat, kommuner och regioner.

Sociala konsekvensanalyser i miljömålsarbetet

Delområdet syftar till att utreda hur samhällets aktörer i högre utsträckning och mer systematiskt kan beakta sociala konsekvenser med fokus på jämlikhet i hälsa och ett hälsofrämjande perspektiv, vid utformning och förvaltning av den fysiska miljön. De myndigheter som ingår i delområdet är Folkhälsomyndigheten, Boverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Sametinget, Skogsstyrelsen och Trafikverket. Prioriterade målgrupper för arbetet är samhällsplanerare på kommun, länsstyrelse och region.

Under året har vi tillämpat WHO:s metod för beteendeinsikter⁵ för att förstå målgruppernas olika hinder och drivkrafter och för att identifiera de mest effektiva insatserna för att få till förändring. Två fokusgrupper genomförs med målgrupperna i början av 2025 för att ytterligare ringa in behov, beteenden och prioriterade arbetsinsatser framåt.

⁴ (demoversion: www-miljodatasverige.se)

⁵ [Behavioural and cultural insights EURO \(who.int\)](https://www.who.int/euro/publications/i/item/behavioural-and-cultural-insights-euro)

Parallellt har vi under året arbetat med att sammanställa befintligt väglednings- och informationsmaterial som finns kring sociala konsekvensanalyser från myndigheterna, ta del av exempel på hur målgrupperna arbetar med sociala konsekvensanalyser och ensat oss kring centrala begrepp. Vi har också utarbetat ett stödmaterial med nyckelaspekter som är viktiga att beakta utifrån jämlik hälsa, och för att uppnå miljömålen och hållbar utveckling. Avsikten är att få inspel på stödmaterial i fokusgrupperna, för att kunna utforma ett tydligare och praktiskt användbart stöd till målgrupperna om konsekvenser för hälsa och jämlikhet som gör skillnad.

4. Cirkularitet i klimatomställningens materialflöden

Drivansvarig myndighet: Kemikalieinspektionen

Medverkande myndigheter: Energimyndigheten, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Sveriges Geologiska Undersökning, Tillväxtverket, Transportstyrelsen och Upphandlingsmyndigheten.

Lägesbeskrivning:

Syftet för programområdet är att undvika framtida miljöproblem genom samverkan med näringslivet, arbete uppströms med design, att förebygga avfall och göra det möjligt att återvinna material och skapa effektiva system för återvinning av batterier, solcellspaneler och turbinblad för vindkraftverk. Programområdet syftar vidare till att bedöma behovet av såväl primära som sekundära material för samhällets klimat- och energiomställning och därefter utreda vilka möjligheterna och riskerna är för att klara det behovet. Målet är en hållbar klimatomställning.

Arbetsgruppen har under 2024 fokuserat på att konkretisera aktiviteter för programområdet och identifiera ytor för samverkan med näringsliv och forskning. Samtidigt har flera av de medverkande myndigheterna under det gångna året fått minskade resurser vilket har gjort att man inte har påbörjat en dialog med näringslivet enligt den ursprungliga arbetsplanen. Ytterligare en anledning till att dialogen med näringslivet inte initierats under 2024 är att många av de frågeställningar som initialt identifierats inom programområdet som intressanta för att diskutera med näringslivet redan adresserats i regeringsuppdrag som redovisades under 2024.⁶ Under rådsmötet i december 2024 meddelade Kemikalieinspektionen att man på grund av rådande resursbrist inte kommer att kunna fortsätta som drivansvarig för programområdet. I och med detta kommer en ny arbetsplan för den resterande tiden av programområdet att tas fram.

Resultat:

Arbetsgruppen har under 2024 uppnått en fördjupad samsyn kring hinder och möjligheter för att nå programrådets övergripande mål och identifierat konkreta aktiviteter för myndighetssamverkan. Många av de identifierade hindren relaterade till bristande information och spårbarhet adresseras delvis av nyligen reviderad eller kommande EU-lagstiftning. Arbetsgruppen bedömer därför att koordinerade insatser relaterade till implementering och vägledning kring till exempel den nya Batteriförordningen och den nya Ekodesignförordningen (Ecodesign for Sustainable Products Regulation) har stor potential att bidra till programrådets

⁶ Från avfall till resurs - Förslag för en mer cirkulär hantering av solcellspaneler och vindturbinblad. Statens energimyndighet, mars 2024 ER 2024:11, ISSN 1403-1892

mål. Vidare finns det stor potential i att stötta frivilliga initiativ till förbättrad information och spårbarhet för material som används inom vindkraftverk. Arbetsgruppen har under 2024 inventerat befintligt underlag för att bedöma behovet av såväl primära som sekundära material som behövs för samhällets klimat- och energiomställning. Då återanvändning och återvinning av sekundära material inom de närmaste åren endast marginellt kan bidra till den mängden material som behövs för samhällets klimat- och energiomställning⁷ har det varit svårt att integrera frågeställningar relaterade till primära material i och med programområdets fokus på cirkularitet.

Arbetsgruppen har också identifierat utökad samverkan kring forskning och innovation som en potentiellt viktig aktivitet för att nå programområdets mål. En utökad samverkan kring nya forskningssatsningar skulle sannolikt kunna bidra till att problemområdena farliga ämnen och cirkularitet samt social hållbarhet blir en naturligt integrerad del i innovationsprocessen för batterier, solceller och vindkraft.

Vidare arbete under 2025:

Arbetsgruppen kommer under de första månaderna av 2025 att ta fram en ny arbetsplan med lägre ambitionsnivå för det fortsatta arbetet inom programområdet. I och med de minskade resurserna på flertalet medverkande myndigheter kommer arbetsgruppen primärt fokusera på att utbyta information och diskutera viktiga saksfrågor relaterat till programområdets syfte och mål. Flera av de identifierade aktiviteterna relaterade till implementering av och information och vägledning kring ny EU-lagstiftning sammanfaller med regeringsuppdrag och specifika satsningar som nyligen tilldelats medverkande myndigheter. Arbetsgruppen kommer utbyta information och erfarenheter om utvecklingen relaterat till dessa uppdrag och satsningar.

⁷ Fortsatt samverkan kring Sveriges delar av en hållbar europeisk batterivärdekedja- Behov och arbete framåt för att följa och främja utvecklingen inom batteriområdet, 2023 ER 2023:24: ISBN 978-91-7993-089-9. | [Energimyndigheten](#)

5. Kolinlagring och biologisk mångfald i landbaserade ekosystem

Drivansvarig myndighet: Naturvårdsverket

Medverkande myndigheter: Boverket, Energimyndigheten, Jordbruksverket, Länsstyrelserna, Riksantikvarieämbetet, Sametinget, Skogsstyrelsen och Trafikverket.

Lägesbeskrivning

Programområdets syfte är att identifiera och ta fram kunskapsunderlag som kan bistå Miljömålsberedningen i arbetet med att ta fram förslag enligt tilläggsdirektiv (M2010:04) om en strategi för hur Sverige ska leva upp till internationella åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn.

Under 2024 har programområdets arbete inriktats mot att bistå Miljömålsberedningen i deras arbete med att ta fram förslag på åtgärder, styrmedel och etappmål. Miljömålsberedningens sekretariat har haft direktkontakter med flera myndigheter för att inhämta särskild kunskap och diskutera förslag till förslag. I april skickade programområdet in ett PM med myndighetsgemensamma utgångspunkter till Miljömålsberedningens sekretariat. Utgångspunkterna bygger i första hand på hinderanalyser gällande ökade nettoupptag av växthusgaser samt biologisk mångfald som gjorts inom ramen för "Fördjupad utvärdering 2023" samt underlag till klimat-handlingsplan. I PM:et finns översiktligt presenterade förslag på lösningar för att dessa hinder ska kunna överkommas. Majoriteten av förslagen är sammanställda från tidigare myndighetsgemensamma analyser, och ett fåtal är nya förslag utarbetade av programområdet. Flest förslag berörde biologisk mångfald där kunskapsunderlaget och tidigare framtagna förslag på åtgärder är mest utvecklat.

I början av juni skickade programområdet ett inspel till Miljömålsberedningens sekretariat efter en direkt förfrågan. Inspelet gav ytterligare bakgrundsinformation och underlag inom områdena småbiotoper i odlingslandskapet, naturbetesmarker och slåtterängar samt stadsgrönka. I slutet av juni skickades ett ytterligare inspel till sekretariatet med fokus på att besvara frågan om hur styrningen av myndigheter skulle behöva förändras för att Sverige ska kunna nå sina åtaganden inom kolinlagring och biologisk mångfald. Utöver programområdets gemensamma inspel skickade flera myndigheter in separata inspel kring behov av förändrad styrning av den enskilda myndigheten. I juni bistod programområdet också med att delta i och bemanna ett möte med sekretariatet för att diskutera ett förslag till förslag gällande våtmarksstöd. Vid mötet deltog sakkunniga handläggare från Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen.

Under hösten inkom inte någon ytterligare förfrågan från Miljömålsberedningens sekretariat, och programområdet avslutades enligt plan vid årsskiftet 2024/2025. Då Miljömålsberedningen fått förlängd tid för att redovisa sin strategi till februari 2025 kan en bedömning av programområdets bidrag till utredningens förslag göras först våren 2025.

Miljömålsrådets pågående åtgärder 2025

PÅGÅENDE ÅTGÄRDER (UTANFÖR PROGRAMOMRÅDENA)

- **Utveckling av förslag till mål, indikatorer och beskrivningar för funktionell grön infrastruktur.**

Deltagande myndigheter: Länsstyrelserna, Skogsstyrelsen, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket och Trafikverket.

Under året har samverkansåtgärdens referensgrupp träffats digitalt vid 10 tillfällen. Inom samverkan har en nulägesbeskrivning för indikatorer och målbeskrivningar för skog och odlingslandskapet och utkast till rapporter för övergångsmiljöer, hav och limniska miljöer tagits fram.

Samverkan med Lunds universitet har resulterat i ett webinarium om övergångsmiljöer och ett utkast till en rapport finns. Utkast till indikatorer för skog och odlingslandskapet finns också framtaget inom samverkansarbetet med Lunds universitet. Underlag finns nu för att arbeta vidare med samverkansåtgärdens ambitioner att föreslå en lista på indikatorer för naturtyper som berör skog, odlingslandskapet, marina och limniska miljöer samt övergångsmiljöer.

Miljömålsrådets avslutade åtgärder 2024

AVSLUTADE ÅTGÄRDER (UTANFÖR PROGRAMOMRÅDENA)

- **Samverkan om genomförandet av förslag inom den nationella handlingsplanen för radon.**

Deltagande myndigheter: Strålsäkerhetsmyndigheten, Länsstyrelsen i Västra Götaland och Länsstyrelsen i Gävleborg samt några kommuner.

Samverkansprojektet om radon startade 2018 som en del av den första nationella handlingsplanen för radon. Syftet var att stärka kommunernas tillsyn av radon i bostäder i samverkan med regioner, kommuner och Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM). Projektet har avslutats vid planperiodens slut, men lärdomar tas vidare till nästa handlingsplan.

Pilotprojektet, med länsstyrelserna i Västra Götaland och Gävleborg samt kommuner i dessa län, hade som mål att förbättra stödet till kommunerna och möjliggöra bättre uppföljning av radoninsatser. Kommunerna efterlyser ett nationellt tillsynsprojekt med checklistor, webbaserad utbildning för miljöinspektörer samt samlade exempel på framgångsrik hantering av radonfrågor. Det föreslås också ett centralt forum för diskussioner om radon eller träffar, både digitala och fysiska. Projektet har vidare diskuterat nyckeltal för att mäta tillsyn och framsteg mot målet att alla bostäder ska ha radonhalter under referensnivån.

- **Staten går före som skogsägare**

Deltagande myndigheter och statligt bolag: Skogsstyrelsen, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Fortifikationsverket, Statens fastighetsverk, Sveriges lantbruksuniversitet samt Sveaskog.

Åtgärdens syfte har varit att bidra till förbättrad grön infrastruktur på den statligt ägda skogsmarken som motsvarar ca 20 procent av den produktiva skogsmarken i Sverige. Medverkande myndigheter och aktörer har enats om tre effektmål för 2029 som tydliggör önskad förflyttning och som ska ligga till grund för och guida arbetet inom respektive organisation. Målen syftar till att landskapets naturvärden och grön infrastruktur ska beaktas vid all skogsbruksplanering. Utgångsläget för de olika deltagarna samt hinder och möjligheter har identifierats. Parterna har enats om ett antal viktiga insatsområden som styr mot effektmålen. Arbetet kopplat till insatsområdena kommer att pågå efter samverkansåtgärdens avslut, med årliga avstämningar mellan deltagarna fram till 2029. Samverkansåtgärden avslutades vid årsskiftet 2024/2025 och har avrapporterats till Miljömålsrådet.

